

Ajatelmia Venäjän aatteesta, visiosta ja tilasta

Ei riitä, että tiedämme ja tunnemme Venäjän erityisolosuhteita, erikoisina pitämiämme tapauksia, meidän tulee ymmärtää venäläinen sielunmaisema, Venäjän aate ja visio. Emme muutoin kykene reagoimaan Venäjän toimiin ja koepalloihin oikein. Seuraavat ajatukset ovat syntyneet Klubi-lehden päätoimittaja Veikko Saksin erillisissä keskusteluissa johtaja Peter Maksimowin, tohtori Ilmari Susiluodon ja professori Tauno Tiusasen sekä eräiden muiden henkilöiden kanssa. Yhteenveto on "kollaasi" erilaisista ajatuksista. Se ei ole ko. henkilöiden ilmaisema kokonaiskäsitys.

Historiallisia visioita

MIKÄ ON Venäjän aate ja visio? Yksi visio 1800-luvulla oli kansallinen messianismi, jota Dostojevski kuvailee näin: "On välttämätöntä, että vastavoimana lännelle alkaa loistaa meidän Kristuksemme, jota me olemme vaalineet ja jota he eivät ole tunteneet". Maailma voi uudistua "... vain ja ainoastaan venäläisen ajattelun, venäläisen Jumalan ja Kristuksen kautta".

Messianismille on luonteenomaista tietoisuus kansallisesta erikoisemasta, universaalien lähtökohtien korvaamisesta kansallisilla, älyllinen ylimielisyys ja pyrkimys pelastaa ihmiskunta pakottamalla se vastaanottamaan tietty arvomaailma.

1880-luvulla Venäjän aate oli ortodoksisirkon johtama vahva kolmiyhteys: kirkko, valistunut itsevaltiut ja yhteiskunta. Kirkko valvoi moraaliseettistä puolta. Neuvostoajkaan kirkko heitettiin ulos ja yhteiskunnasta (ihmisistä) tuli puolueen orja. Nyt kirkko, klaanivalta (KGB-pohjalta) ja yhteiskunta ovat taas yhtä, mutta orkesteria johtaa klaani.

Venäjän geopolitiikka on Atlantilta Tyynelle merelle ja globaali taloudellinen valta. Maailmanvaltaan pyrkimisen trendi on tuhatvuotinen jatkumo ja Venäjää käynnissä pitävänä aatteena merkittävä. Nykyinen energia-aseen käyttö on yksi työkalu tämän hetken valtaprosessissa.

Venäjän suurin uhka itselle ja muille on sen väkivalta-kulttuuri, joka on aina ollut tärkeä osa sitä, millä Venäjä ratkaisee ongelmia. Väkivaltaa Putinin klaanin Venäjään harastaa. Omat kansalaiset ovat ja ovat olleet tärkeä väkivallan kohde.

Venäjä ei kunnioita neuvottelualltuttua, joustavuutta, heikkoutta tai periksi antamista. Sellaista ihmistä pitää käyttää hyväksi. Nykyinen suvereeni demokratia mahdollistaa johtajien kaikenlaisen, myös väkivaltaisen, toiminnan.

KGB:n ja sen seuraajan FSB:n jäsenet ovat vannoneet elämänsä uskollisuustaan, joka sitoo. Siitä ei irrota kuin kuoleman kautta. Tähän valaan liittyy oma kunniakäsite. Ylimmässä valtionjohdossa on 70 - 80 % valan vannoneita henkilöitä. Maassa on useita muitakin "vala-organisaatioita" kuin FSB.

Venäjän todellisuudet

Venäjällä on kaksi todellisuutta: virallinen ja todellinen. Virallinen on virtuaalitodellisuutta, jota ei ole olemassa. Todellisuudet ovat niin kaukana toisistaan, ettei niitä voi ymmärtää. Sanotaan, että Venäjää voi ymmärtää vain vitsien ja viinan kautta. Vain vitseillä kyetään kuroma umpeen todellisen ja virallisen todellisuuden välinen pohjaton kulu.

Venäjän sisällä on erilaisia sivilisaatioita. Nämä sivilisaatiot vaihtelevat alkeellisista luontaistalouden ja alkuteollisuuden asteista aina huipputeknologia-asteisiin saakka. Saman valtiokokonaisuuden sisällä ovat kaikki sivilisaation kehitysvaiheet osittain sulassa sekamelskassa.

Miten tällaista ameebamaista kokonaisuutta johdetaan, mikä on sille luonteenomaista, miten kehitystä viedään eteenpäin? Moskova ja Pietari ovat täysin eri planeetta kuin jotkin syrjäiset alueet. Eivät nämä kaupungit edusta Venäjää, ne ovat joitain irrallisia saarekkeitä meressä.

Maassa lienee noin 140 erilaista kieltä ja kansallisuutta. Uskonnolla on suuri merkitys. Islam valtaa etelästä alaa.

Venäjä on ollut kaaoksessa tsaarinajasta lähtien, itseasiassa aina. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen alkoi luokkasota. Sitä seurasi sisällissota maan sisäisiä tuholaisia, kuten kosmopolitteja, älykköjä, sabotöörejä vastaan – ketä tahansa vastaan. Koska sota oli virallinen, vallitsi sotatila ja hallitsevan puolueen terrori omia kansalaisia vastaan. Eräiden tilastojen mukaan alle 20 milj. ihmistä likvidoitui. Venäjällä tilasto on suurin valhe.

Venäläinen tiedemies Dmitri Ivanovich Mendeleev (1834-1907) ennusti 1900-luvun alussa, että 1985 Venäjällä olisi 560 milj. ihmistä. Vuoden 1982 väestölaskennan mukaan kansalaisia oli 269 miljoonaa. Aleksandr Kuznetsovin kirjassa Valkoisesta armeijasta ja sen kunniamerkeistä 1917-22 (Moskova 1991) on Argumenty i fakty ja Nash sovremennik -aikakauslehdistä koottu yhteenveto, jonka mukaan punaisen terrorin aikana tapettiin 100 - 110 miljoonaa viatonta kansalaista. Sodan uhrin eivät ole tässä luvussa mukana.

Venäjän todellista kehitystä hidastaa se, ettei väkivaltaista historiaa ole kirjoitettu rehellisesti, eikä historiasta tehty tiliä. Tilinteko on edessä ja mitä pitemmälle se lykätään, sitä ongelmallisemmaksi asia tulee.

Kuka hallitsee Venäjää?

Valtiota hallitsee klaani, vaikka johtoa kutsutaan presidentti Putiniksi ja hänen hallinnokseen, aivan kuin klaani olisi valittu demokraattisen vaalin mukaisesti. Nykyjärjestelmälle on aika yhdentekevää, onko johdossa Putin tai joku muu. Vallan pitää klaani, kunnes toinen klaani kukistaa sen. Jos siitä tulee venäläinen kukistus, ei lopulta mikään kuitenkaan tosiasiallisesti muutu. Nykyhallinnon toleranssia kokeilevat toiset klaanit, demokraattiset ihmiset, äärikansalliset ryhmät ja monet muut tahot.

Klaanilta ja sen edusmieheltä puuttuu taustansa, koulutuksensa ja arvojensa vuoksi täysin kyky ymmärtää vanhojen demokratioiden, kansalaisyhteiskuntien ja moniarvoisuuden periaatteita. Koska he eivät kunnioita oman kansansa oikeuksia, eivät he kunnioita toistenkaan maiden tai niiden kansalaisten oikeuksia.

On tarpeen erottaa toisistaan poliittinen ja taloudellinen valta. Tosin valtiokorporatismi vahva lisääminen hämää tätä eroa. Presidentin hallinto on voimakkaasti lisännyt ja lisäämässä valtion osuutta yritysmailmassa. Vanhoista vakoojista on tullut yritysten päättäjiä. Sellainen voi olla mieltä ylentävää, mutta mikä turvallisuusorganisaatioiden koulutuksessa ja kokemuksessa antaa valmiuden suuryritysojohtamiseen?

Venäjällä ei ymmärretä läntistä kunnia-käsitetä syvimmillään lainkaan. Hyväntahtoisuus ja joustavuus ovat heikkoutta, jota saa käyttää hyväksi. Venäläisten arvoissa valtion, armeijan punaveren ja puolueen kunnian menevät ohi kaikista muusta. Siinä on erinomainen pohja väkivallan summittaiselle käytölle ja isovenäläisyydelle.

Venäläinen haluaa, että häntä hallitsee vahva tsaari, jonka hän uskoo suojelevan itseään ulkopuolisilta uhilta. Ollakseen vahva tsaari tulee käyttää voimaansa ja likvidoida kilpailijoita. Tältä pohjalta on helpompi ymmärtää esim. Hodorkovskin kohtalo.

Konfliktitilanteissa vahva johtaja on pelastaja. Putin pelasti Venäjän tsetseenien uhkalta. Virkakoneiston on osoitettava vähintään yhtä kovia äänenpainoja ja ehdottomuutta kuin suuri johtajansa. Johtajan miellyttämisyrittämissä voidaan ampua yli reippaasti.

Oman lukunsa muodostaa Venäjällä kaikkialle pesiytynyt ja leviävä lahjusten otto ja korruptio. Järjestäytyneen rikollisuuden erottaminen voi olla vaikeaa, koska valtiojohto, ortodoksinen kirkko ja mafia elävät symbiosissa, eikä rajan vetäminen läheskään aina ole mahdollista.

Venäjän poliittinen tilanne

Venäjän sisäpoliittinen kriisi on yritetty lakaista vahvan johtajuuden alle piiloon. Sananvapautta ja muita ihmisoikeuksia on rajoitettu. Toisinajatteliijoita on laitettu pysyvään tai tilapäiseen säilöön. Viidentoista vuoden aikana noin 5 000 ihmistä on murhattu poliittisista tai taloudellisista syistä. Valtamedia on keskitetty presidentin hallinnon alle.

Alueiden valtaa on kavennettu presidentin ukaasilla. Duuma on presidentin talutusnuorassa. Valtakunnan johtamisjärjestelmä on presidenttikeskinen, jopa Putinkeskinen. Tosin valta voidaan hallitsevan klaanin toimesta siirtää esim. pääministerille, jos se on tarpeen. Vaalijärjestelmä suosii suurten puolueiden valtaa.

Venäjälle vallitsee suvereeni demokratia, jonka sisältöä ei länsimaisittain ajatella ymmärrä. Se näyttää jonkinlaiselta demokratian, markkinatalouden, yksinvaltiuden, korporativismin, ryöstötalouden ja hallitun anarkian yhdistelmältä.

Syvää sisäistä ristiriitaa kuvaa kahden turvallisuusorganisaation keskeinen valtataistelu. Kun kymmenkunnalla valtion organilla on aseistettuja joukkoja ja siihen lisätään suuryritysten aseelliset joukot, on Venäjän sisällissodan siemenet versomassa reipasta kasvua.

Venäjän armeijaa on ryhdytty määrätietoisesti nostamaan alennustilasta. Puolustusbudjetti on tarkoitus kohottaa vuoteen 2015 mennessä 150 mrd. dollarin tasolle. Armeijan suosio on ollut matala ja pääosin vain "puolustuskyvyttömin" alle 10 prosentin osuus on tullut edes kutsuntoihin. Mistä kasvavat uuden armeijan kyvykkäät sotilasjohtajat? Tulevatko he turvallisuuskaadereista?

Venäjän suhteita useisiin ulkovaltoihin on kiristetty. Venäjä käyttää energiaa poliittisena aseena ja noudattaa hajoita ja hallitseva periaatetta. Se pyrkii kahdenväliin suhteisiin lisätäkseen paino-arvoaan keskinäisissä neuvotteluissa.

Alue- ja rajakysymykset tulevat todennäköisesti esille ongelmallisina esim. Tsetsenian, Georgian ja Kazakstanin suhteen. Venäjän 1860 Kiinalta viemä Mantsurian pohjoisosa ja Primorskin-Vladivostokin alue voi tulla aluekysymyksenä esille. Kuriilien kysymys pysyy esillä, kunnes ongelma Japanin kanssa ratkaistaan. On mahdollista, että Sahalininkin saaresta vielä neuvotellaan. Suomen ja Venäjän välillä käynnistyy jossain vaiheessa rauhanomainen neuvottelu pakko- luovutettujen alueitten palauttamisesta.

Duuman ja presidentin vaalit alkavat